

Облік та оподаткування

УДК 336.02:336.221.4:331.101.262(410:44)(045)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.17855596>

**Податкове регулювання з метою розвитку людського капіталу на досвіді
Великобританії та Франції**

Черничко Тетяна Володимирівна,

д.е.н., професор, професор кафедри економіки та фінансів, Мукачівський
державний університет, м. Мукачево, Україна,

<https://orcid.org/0000-0002-0498-9130>

Бошота Неля Василівна,

к.е.н., доцент кафедри готельно-ресторанної та музейної справи,
Мукачівський державний університет, м. Мукачево, Україна,

<https://orcid.org/0000-0002-2239-830X>

Марук Ілля Вікторович,

аспірант кафедри економіки, інженерії та управління, Мукачівський
державний університет, м. Мукачево, Україна,

<https://orcid.org/0009-0007-4499-697X>

Прийнято: 21.11.2025 | Опубліковано: 30.11.2025

***Анотація:** Метою статті є визначення впливу податкових систем Великобританії та Франції на розвиток людського капіталу та демографічну стійкість, а також обґрунтування можливостей адаптації їхніх ефективних податкових механізмів до українських реалій у період демографічної кризи та повоєнного відновлення. У дослідженні використано методи порівняльного*

аналізу, структурно-логічного узагальнення, економіко-демографічної інтерпретації та кількісного моделювання податкового навантаження для різних типів домогосподарств. Джерельною базою дослідження стали законодавчі документи, офіційні податкові посібники, наукові публікації та аналітичні матеріали британських і французьких державних органів.

У результаті встановлено, що британська модель оподаткування ґрунтується на прогресивній шкалі ставок та системі трансфертів (*Child Benefit, Tax-Free Childcare, Universal Credit*), що забезпечує помірний рівень перерозподілу доходів та підтримку домогосподарств із дітьми. Натомість французька модель характеризується високим рівнем соціальної орієнтованості завдяки застосуванню сімейного коефіцієнта (*quotient familial*), який дозволяє коригувати податкове навантаження залежно від структури сім'ї та забезпечує значне зменшення податку для багатодітних домогосподарств. Проведені прикладні розрахунки демонструють суттєву різницю податкового тягаря при однакових доходах сімей із різною кількістю дітей, що підкреслює ефективність французького механізму у стимулюванні фертильності та зменшенні дитячої бідності.

Зроблено висновок, що Україна, яка застосовує систему плоских ставок, недоотримує потенціал соціально орієнтованого оподаткування та не створює достатніх стимулів для підтримки родин з дітьми. Обґрунтовано доцільність упровадження елементів прогресивного оподаткування, перегляду податкових пільг на утриманців та адаптації сімейного коефіцієнта, зокрема шляхом підвищення вагових коефіцієнтів для дітей у багатодітних родинах. Запропоновані заходи здатні сприяти зменшенню соціальної нерівності, підвищенню фертильності, формуванню якісного людського капіталу та зміцненню демографічної стійкості України.

Ключові слова: податкове регулювання; прогресивне оподаткування; людський капітал; демографічна стійкість; *quotient familial*; фертильність;

сімейна податкова політика; перерозподіл доходів; соціальна нерівність; фінансові стимули.

Reforming Taxation in Ukraine in the Context of Human Capital Development: The Experience of France and the United Kingdom

Tetiana Chernychko,

Doctor of Economics, Professor, Professor of the Department of Accounting, Taxation, and Marketing, Mukachevo State University, Mukachevo, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0002-0498-9130>

Nelia Boshota,

PhD of Economics, Associate Professor of the Department of hotel, restaurant and museum affairs, Mukachevo State University, Mukachevo, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0002-2239-830X>

Illia Maruk,

PhD student at the Department of Economics, Engineering and Management, Mukachevo State University, Mukachevo, Ukraine,
<https://orcid.org/0009-0007-4499-697X>

Abstract: *The aim of the article is to assess the impact of the tax systems of the United Kingdom and France on human capital development and demographic sustainability, and to determine which elements of these systems could be effectively adapted to the Ukrainian context in conditions of demographic decline and post-war recovery. The study applies comparative analysis, structural-logical synthesis, socio-economic interpretation, and quantitative modeling of tax burdens for different household types. The research is based on legislative frameworks, official*

tax guidelines, academic studies, and analytical materials published by British and French governmental institutions.

The results show that the UK tax model is built on a progressive income tax scale supplemented by a system of social transfers (Child Benefit, Tax-Free Childcare, Universal Credit), which ensures moderate redistribution and targeted support for families with children. In contrast, the French model is strongly social-oriented due to the use of the family quotient system (quotient familial), which adjusts tax liability based on family size and composition. Applied calculations demonstrate that households with identical incomes but different numbers of children face dramatically different tax burdens, highlighting the system's effectiveness in stimulating fertility, reducing child poverty, and strengthening long-term human capital formation.

The study concludes that Ukraine's current flat tax system does not adequately reflect taxpayers' financial capacities and fails to provide sufficient incentives for supporting families with children. It is argued that Ukraine would benefit from introducing progressive income tax mechanisms, expanding tax allowances for dependents, and adapting the French family quotient, including increasing coefficients for children in large families. These reforms could contribute to reducing social inequality, improving demographic indicators, reinforcing human capital development, and enhancing demographic resilience in the long term.

Keywords: *tax regulation; progressive taxation; human capital; demographic sustainability; family quotient; fertility; family tax policy; income redistribution; social inequality; fiscal incentives.*

Постановка проблеми. Однією з найбільших загроз для стабільного розвитку економіки країни є руйнування її демографічного потенціалу, що виявляється у зниженні народжуваності, старінні населення та зростанні рівня еміграції. У сучасному світі, попри загальну тенденцію до зростання чисельності населення планети (понад 8 мільярдів осіб), низка країн, зокрема

й Україна, стикаються з тривалими негативними демографічними процесами – депопуляцією. Ці процеси набули особливої гостроти в умовах військових дій, що додатково посилює загрози для національної безпеки, економічної стабільності та соціального розвитку країни.

Актуальність даного питання підтверджується науковими дослідженнями проведеними ще до повномасштабної війни з РФ [1, С. 48], а військові дії, у свою чергу, тільки посилили описані раніше тенденції [2, С. 57]. У зв'язку з цим виникає потреба у розробці та впровадженні ефективних механізмів державного регулювання, які сприятимуть підтримці народжуваності, збереженню соціального капіталу та ефективному перерозподілу доходів населення, що визначається Стратегією демографічного розвитку України на період до 2040 року [3].

Одним із таких механізмів є впровадження прогресивної системи оподаткування, що враховує демографічну структуру домогосподарств. Запровадження податкових пільг та стимулів залежно від кількості утриманців у сім'ї є інструментом фіскальної політики, здатним підтримати соціально вразливі категорії громадян, сприяти підвищенню народжуваності та зменшити рівень бідності серед багатодітних сімей.

Отже, дослідження механізмів податкового стимулювання відтворення населення та демографічної стійкості є надзвичайно актуальним як з наукової, так і з практичної точки зору. Воно спрямоване на досягнення цілей сталого розвитку, забезпечення людського потенціалу та зміцнення соціально-економічного фундаменту держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Негативні тенденції у демографічній ситуації в країні досить широко обговорюються у сучасній економічній науці. Зокрема, М. Приступа, Т. Неклюєнко, Н. Луцкевич, аналізуючи тенденції соціально-демографічної кризи в Україні внаслідок війни, зробили висновок, що досить часто їх причинами є «...мляво

впроваджувані реформи в судовій, податковій, правоохоронній, митній політиці» [4]. На впливі податкової політики держави на процеси, які спостерігаються у демографічній ситуації в країні, наголошують і Л. Тітенко та Л. Кушнір [5]. Автори зазначають, що «...головною причиною падіння нашої країни в демографічну прірву вбачається спосіб привласнення національного багатства і критична деформація системи перерозподілу національного доходу, що підтримує аморальний механізм збагачення у привілейованої меншості та нищівний для решти суспільства механізм самовідтворення бідності, злиднів, надвисокої захворюваності і смертності» [5].

Питання необхідності вивчення світового досвіду, а особливо досвіду провідних країн ЄС, щодо реформування системи оподаткування, з метою покращення кількісних та якісних характеристик людського капіталу піднімаються у працях таких вітчизняних науковців, як Сташук О. та Маслов Р. [6], Шкроміда Н. та Мочернюк Н. [7], Вовк А. та Власюк Н. [8], Греца Я., Когут М. [9, С. 120], О. Гетманенко [10, 57].

О. Сташук та Р. Маслов у праці «Податкова система України та країн Європейського Союзу: порівняльний аспект», наголошують на тому, що «...серед позитивних боків податкової системи України можна виокремити порівняно невелике податкове навантаження в порівнянні з європейськими державами та одні з найнижчих ставок основних податків» [6, 70]. Проте це призводить до виникнення питання щодо фінансування пріоритетних напрямів (зокрема, фінансування оборони країни). Отже, «...у питанні обсягів і видів оподаткування, важливо досягти рівноваги між потребами бюджету та забезпеченням соціальної справедливості в суспільстві» [6, 70].

Н. Шкроміда та Н. Мочернюк акцентують увагу на тому, що «...хоча податкові системи ЄС мають певні переваги, повне їх копіювання не буде ефективним для української економіки» [7]. Подібної думки дотримуються і А.

Вовк та Н. Власюк, які наголошують на необхідності ґрунтовного аналізу механізму оподаткування провідних країн світу, виявленні сильних та слабких сторін їх податкових систем, визначенні напрямів їх вдосконалення та адаптації до сучасних умов [8, 8].

Я. Греца та М. Когут Г. [9, 121], за результатами дослідження характеристик податкових систем Франції та Швеції, наголошують на тому, що важливим моментом реформування податкової системи України повинна стати її соціалізація та орієнтація на посилення стимулюючої функції податків.

О. Гетманенко у праці «Трансформація податкових систем країн-членів ЄС та України: виклики, тенденції та перспективи гармонізації» робить висновок, що «...сучасний етап реформ вимагає не лише формального наближення до *acquis communautaire*, а й переосмислення концепції податкової справедливості, конкурентоспроможності та фіскальної ефективності в контексті українських реалій» [10, 58].

У дослідженні О. Прокопчук Т. [11] підкреслено, що британська податкова система характеризується високим рівнем прозорості, адаптивністю до економічних змін та збалансованим поєднанням фіскальної й соціальної функцій. Дослідження є цінним джерелом для порівняльного аналізу та може слугувати основою для вдосконалення податкової політики в Україні.

Проте, окремі закордонні науковці наголошують на тому, що для вирішення питання покращення демографічної ситуації в країні, недостатньо застосовувати лише фіскальні інструменти. Так, Юдай Канеда, Еріка Ямашіта, Уірі Канеда, Тецуя Таніомото та Акіхіко Одзакі зазначають, що навіть значні фіскальні витрати на підтримку сімей у Японії мали мінімальний вплив на підвищення народжуваності. Науковці підкреслюють, що фінансових стимулів недостатньо без глибших змін у трудовій культурі, гендерній рівності та соціальних умовах, які формують рішення про народження дітей [12, 404].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значну кількість досліджень, присвячених демографічній кризі та ролі фінансової політики у забезпеченні соціально-економічної стабільності, недостатньо дослідженими залишаються питання адаптації зарубіжного досвіду – зокрема таких країн, як Франція та Великобританія – до українських реалій. Саме ці аспекти формують коло нерозв'язаних раніше завдань, що потребують наукового переосмислення та практичної розробки.

Мета статті. Метою дослідження є визначення можливостей адаптації ефективних інструментів фінансової політики Франції та Великобританії для стимулювання народжуваності, зменшення соціальної нерівності й зміцнення демографічної стійкості України в умовах повоєнного відновлення.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах значного погіршення демографічної ситуації в Україні, особливої ваги набуває питання ефективності фінансової політики як інструменту соціально-економічного розвитку країни у поствоєнний період. Досвід європейських країн засвідчує, що комплексне поєднання різноманітних податкових стимулів, соціальних трансфертів, соціальної підтримки та дієвих механізмів перерозподілу доходів створює сприятливе середовище для підвищення народжуваності, зміцнення добробуту домогосподарств і розвитку людського капіталу.

Особливо цінним для України є вивчення практик тих країн, які продемонстрували здатність поєднати економічну ефективність із соціальною орієнтованістю фінансової політики, забезпечуючи водночас сталий розвиток людського капіталу та високий рівень добробуту населення. Однією з таких країн є Велика Британія, де протягом десятиліть сформувалася збалансована модель оподаткування, що відповідає сучасним економічним викликам. У цій країні фізичні особи сплачують податок на доходи за прогресивною шкалою залежно від регіону проживання, що дозволяє враховувати специфіку місцевих

економічних умов, рівень зайнятості та регіональну диференціацію доходів громадян (табл. 1).

Таблиця 1

Шкала податкових ставки для різних діапазонів доходів у
Великобританії для регіонів Англія, Північна Ірландія та Вейльс

Податкова категорія	Ставка податку	Діапазон доходів
Початкова ставка на відсотки від заощаджень	0%	до £5000, якщо загальний дохід особи менше £12570+£5000
Початкова ставка на доходи	0%	до £12570 - £0, в залежності від доходу
Базова ставка	20%	до £37700
Вища ставка	40%	£37701 - £125140
Додаткова ставка	45%	понад £125141

Джерело: сформовано авторами на основі [13]

Податок сплачується з суми оподатковуваного доходу, що залишається після вирахування податкової знижки. Податкова знижка – це частина особистого доходу, яка не оподатковується. Податкова знижка зменшується на £1 за кожні £2 отриманого понад £100000 [12]. При доході понад £125140 податкова знижка складає £0. Отже, частина доходу в межах кожного діапазону оподатковується відповідною ставкою, а не весь дохід одразу.

Податок на доходи фізичних осіб (Income Tax) функціонує на основі диференційованих ставок, які змінюються залежно від рівня доходів (20%, 40%, 45%), а також регіону проживання (Англія, Шотландія, Уельс, Північна Ірландія), що забезпечує певну фіскальну децентралізацію [13]. Така система вважається більш справедливою, оскільки вона враховує платоспроможність платників податків. Люди з вищими доходами сплачують більший відсоток своїх прибутків, а ті, хто заробляє менше, платять менше або взагалі звільняються від податку. Це дозволяє зменшити розрив між багатими і бідними та створити більш рівні умови для всіх громадян. Ще одна важлива

перевага – можливість перерозподілу доходів. Держава, отримуючи більше коштів від громадян з високими доходами, може направити ці ресурси на фінансування соціальних програм, таких як освіта, охорона здоров'я, пенсійне забезпечення або підтримка малозабезпечених. Це сприяє підвищенню загального рівня життя в суспільстві.

Прогресивне оподаткування також допомагає зменшити податковий тиск на малозабезпечених громадян. Завдяки цьому у них залишається більше коштів на задоволення базових потреб, що важливо для забезпечення гідного рівня життя.

Загалом, система оподаткування у Великобританії має чітку зорієнтованість на соціальну спрямованість. Це забезпечується не лише прогресивною шкалою прибуткового податку, а й низкою податкових пільг і трансфертів, спрямованих на підтримку домогосподарств із дітьми та малозабезпечених родин. Ключовими інструментами податкової підтримки сімей у Великобританії є:

- Child Benefit – щомісячна допомога, що виплачується незалежно від рівня доходів (з обмеженнями для високих доходів), яка виконує стабілізаційну функцію щодо доходів сімей з дітьми [14];
- Tax-Free Childcare – механізм часткової компенсації витрат на догляд за дітьми для працюючих батьків [15];
- Working Tax Credit / Universal Credit – система трансфертів, що враховує доходи, склад сім'ї, зайнятість, витрати на дітей тощо [16].

Такий підхід забезпечує не тільки стимулювання економічної активності, зменшує ризики бідності, особливо для родин з дітьми, а й формує сприятливе середовище для підвищення рівня народжуваності. Ще одним важливим для України чинником стимулювання є те, що пільги поєднуються із заходами гендерної рівності на ринку праці, що позитивно впливає на

залучення жінок у трудову діяльність, не зменшуючи при цьому їх рішень щодо народження дитини.

Прогресивна система оподаткування Франції – це одна з найстаріших та найскладніших фіскальних систем у Європі, яка базується на принципі соціальної справедливості та солідарності.

Прогресивний прибутковий податок (Impôt sur le revenu) – це форма оподаткування доходів фізичних осіб, де ставка податку зростає зі збільшенням рівня доходу. Така система застосовується у багатьох країнах, де вона є ключовою частиною податкової системи. Податок розраховується за маржинальною шкалою (табл. 2):

Таблиця 2

Шкала податкових ставок на одну податкову одиницю для доходів у Франції

Частина оподатковуваного доходу на податкову одиницю	Ставка податку на доходи домогосподарства
Для частини доходу меншу 10 777€	0%
Для частини понад 10 777€ та менше або дорівнює 27 478€	11%
Для частини понад 27 478€ та менше або дорівнює 78 570€	30%
Для частини понад 78 570€ та менше або дорівнює 168 994€	41%
Для частини понад 168 994€	45%

Джерело: сформовано авторами на основі [17]

З позиції оцінювання впливу фіскальної політики на демографічну ситуацію у Франції, потрібно акцентувати увагу на «сімейне оподаткування» (quotient familial). Цей механізм передбачає зниження податкового навантаження на домогосподарства з дітьми через розрахунок оподатковуваного доходу на «одиницю споживання» (quotient), тобто з урахуванням кількості членів сім'ї.

Податок обчислюється поетапно (за шкалою), залежно від річного доходу домогосподарства. Система поділу доходу працює наступним чином, спочатку визначається кількість так званих податкових одиниць для кожного домогосподарства. Це потрібно для того, щоб врахувати сімейний стан і кількість утриманців, які впливають на здатність родини сплачувати податки. Якщо особа не перебуває в шлюбі або не має партнера – вона вважається самотньою і отримує одну податкову одиницю. Якщо особа перебуває у шлюбі або живе з партнером у цивільному партнерстві (наприклад, у французькій формі PACS) – їх домогосподарство отримує дві податкові одиниці. За кожну з перших двох дітей, яких утримує родина (дітей-утриманців), додається по половині одиниці. Тобто за одну дитину додається 0,5 одиниці, а за двох – 1 одиниця. Починаючи з третьої дитини і далі, за кожну наступну дитину додається повна одиниця.

Надалі загальний оподатковуваний дохід домогосподарства ділиться на кількість податкових одиниць. До отриманого доходу на одиницю застосовується прогресивна шкала податку наведена в Талбиці 2. Отриманий податок множиться на кількість одиниць – це і є загальна сума податку, яку повинне сплатити домогосподарство.

Французька прогресивна система оподаткування є ефективним інструментом перерозподілу доходів, який дозволяє не лише фінансувати державні програми, а й підтримувати демографічну політику. Вона активно використовує фіскальні механізми для соціального захисту сімей з дітьми, що може слугувати прикладом для реформ в інших країнах, зокрема в Україні.

Застосування Quotient familial дозволяє значно зменшити податкові зобов'язання родин із дітьми, зокрема багатодітних. Також застосовуються такі інструменти, як податковий кредит на догляд за дітьми (crédit d'impôt); пільги для працюючих батьків – наприклад, компенсації за витрати на няню або дитячий садок; стимули для поєднання кар'єри та батьківства, що

підтримується за рахунок гнучких форм праці та розвиненої інфраструктури раннього догляду за дітьми.

Завдяки такому комплексному підходу Франція забезпечує стійкий рівень народжуваності, високу зайнятість жінок, а також системну підтримку розвитку людського капіталу ще з перших етапів життя дитини.

Порівняльний аналіз інструментів фіскальної політики, які застосовуються Великою Британією та Францією запропоновано в таблиці 3.

Таблиця 3

Порівняльний аналіз інструментів фіскальної політики Великої Британії та Франції

Параметри	Велика Британія	Франція
Податок на доходи фізичних осіб	Прогресивний, регіонально варіативний	Прогресивний, із механізмом <i>quotient familial</i>
Підтримка сімей	Tax Credits, Child Benefit, Universal Credit	Quotient familial, субсидії, податкові кредити
Орієнтація на дітей	Пільги залежно від кількості дітей	Системне скорочення податкового тиску з урахуванням складу сім'ї
Підтримка зайнятості батьків	Пільги на догляд за дітьми	Пільги + розвинені інституції догляду
Рівень народжуваності	Середній (≈ 1.6 дітей/жінку)	Високий для ЄС (≈ 1.8 дітей/жінку)

Джерело: сформовано авторами на основі [13-18]

Як показує аналіз, поєднання податкової політики з соціальними інструментами дозволяє зменшити демографічні ризики, підвищити рівень народжуваності, підтримати зайнятість населення, особливо жінок, та створити умови для сталого розвитку людського капіталу. Для України це особливо важливо в умовах повоєнного відновлення, зменшення кількості працездатного населення та високих еміграційних втрат.

Висновки. У високорозвинутих країнах, як Франція та Великобританія, застосовується прогресивна система оподаткування, де більш заможні громадяни сплачують більший відсоток від доходів. У Великобританії застосовується індивідуальне оподаткування доходів фізичних осіб. Пільги при відсутності доходу у другого із подружжя незначні. У Франції ж оподатковуються доходи подружжя в залежності від складу сім'ї, що створює стимул вступати у шлюб та народжувати дітей.

З метою вдосконалення системи оподаткування доходів фізичних осіб та забезпечення соціальної рівності, вбачається доцільним перейняти досвід Великобританії та Франції в частині прогресивної шкали оподаткування. В інтересах розвитку сім'ї, підвищення рівня фертильності, зменшення дитячої бідності та створення сприятливих умов розвитку для дітей, вбачається цікавим досвід оподаткування Франції. В умовах низької народжуваності в Україні є зміст в доопрацюванні податкової системи Франції та збільшення вагових коефіцієнтів визначених для дітей, особливо для багатодітних сімей. Приміром, для першої дитини – 0,5, для другої – 1, для 3 та наступних – 1,5-2. Також потребує доопрацювання той факт, що на території України ведуться бойові дії та постійно збільшується кількість громадян з обмеженнями у працездатності, ветеранів.

Список використаних джерел

1. Шевчук П. Є. Стратегічні пріоритети подолання демографічної кризи в Україні. Київ : Ін-т демографії та соціальних досліджень НАН України, 2005. С. 47–54.
2. Коломійчук О. Е. Демографічна криза в Україні в умовах воєнного стану. *Від теорії до практики в управлінні та врядуванні* : зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. Київ, 2024. С. 57-58.

3. Кабінет Міністрів України. Стратегія демографічного розвитку України на період до 2040 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-2024-%D1%80#n12>
4. Приступа, М. І., Неклюєнко, Т. В., & Луцкевич, Н. І. (2023). Соціально-демографічна криза в Україні внаслідок війни: стан, наслідки та шляхи подолання. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*, (6 (354), 147–152. DOI: [https://doi.org/10.12958/2227-2844-2022-6\(354\)-147-152](https://doi.org/10.12958/2227-2844-2022-6(354)-147-152)
5. Тітенко, Л. В., Кушнір, Л. Л. (2019). Внутрішня демографічна криза в контексті політичної економії. *Проблеми економіки*, 1. 141–148. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2019-1-141-148>
6. Стащук О., Маслов Р. (2024). Податкова система України та країн Європейського Союзу: порівняльний аспект. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 3, 39, 65–72. DOI: <https://doi.org/10.29038/2786-4618-2024-03-65-72>.
7. Шкроміда Н., Мочернюк Н. (2025). Оподаткування в Україні та країнах Європейського Союзу: спільні риси та відмінності. *Економіка та суспільство*. (72). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-72-146>
8. Вовк, А. Р., Власюк, Н. І. (2024). Аналіз структури податкових надходжень бюджетів країн Європейського Союзу та України. *Підприємництво і торгівля*, (41), 7-14. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1256-2024-41-01>
9. Греца Я. В., Когут М. Г. (2017). Податкові системи Франції та Швеції: аналіз основних особливостей та можливість їх запозичення для України. *Наук. вісн. Ужгород. нац. ун-ту. Серія Право*. Вип. 47, т. 2. С. 119-122. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/dec4118f-1125-4dac-a961-e7bb46f89b0f/content>

10. Гетманенко О. О. (2025). Трансформація податкових систем країн-членів ЄС та України: виклики, тенденції та перспективи гармонізації. *Актуальні проблеми економіки*, № 5 (287). DOI: <https://doi.org/10.32752/1993-6788-2025-1-287-57-66>
11. Прокопчук О. Т. Особливості податкової системи Великобританії. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва*. 2016. Вип. 89, ч. 2 : Економічні науки. С. 61–73. URL: <https://journal.udau.edu.ua/assets/files/89/Ekon/Ukr/6.pdf>
12. Kaneda Y., Yamashita E., Kaneda U., Tanimoto T., Ozaki A. (2024). Japan's Demographic Dilemma: Navigating the Postpandemic Population Decline. *JMA Journal*. Vol. 7. P. 403-405. DOI: <https://doi.org/10.31662/jmaj.2024-0010>
13. GOV.UK. Income Tax rates and allowances for current and previous tax years. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/rates-and-allowances-income-tax/income-tax-rates-and-allowances-current-and-past>
14. GOV.UK. Child Benefit. URL: https://www.gov.uk/child-benefit?utm_source=chatgpt.com
15. GOV.UK. Tax-Free Childcare. URL: https://www.gov.uk/tax-free-childcare?utm_source=chatgpt.com
16. GOV.UK. A guide to Child Tax Credit and Working Tax Credit. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/media/6602c0ebf1d3a09b1f32acb0/WTC2.pdf?utm_source=chatgpt.com
17. French tax law URL: https://www.impots.gouv.fr/sites/default/files/media/3_Documentation/brochures/french_tax_law_brochure_2024.pdf
18. CLEISS. (2025). *The French Social Security System IV – Family benefits*. Centre des Liaisons Européennes et Internationales de Sécurité Sociale. URL: https://www.cleiss.fr/docs/regimes/regime_france/an_4.html